

Sokrat İle Meraklı Eşek Arısı 23

– Ömer Faruk · 14 Mayıs 2013

Meraklı Eşek Arısı: Sokrat merhaba, hoş geldin.

Sokrat: Hoş bulduk, Meraklı Eşek Arısı. Tartışmamızı istediğin başka bir konu yoksa bugün kendimle ilgili bazı olaylardan söz etmek istiyorum. Senin de ne zamandır bu konuyu açmamı merakla beklediğini biliyorum.

Meraklı Eşek Arısı: Memnun olurum. Çünkü ben konuyu açmak istedikçe sen nedense her defasında kapattın.

Sokrat: Kapattım, çünkü tartıştığımız konuların çoğunda acı verici olaylar vardı. Karamsarlığı yaygınlaştırmak istemedim.

Meraklı Eşek Arısı: Sokrat, senin düşünce ve görüşlerin yaşadığın çağı aşıp bugüne kadar gelebilmiştir. Belki de bu konuda nadir örneklerden birisin. Bunu nasıl başardın, binlerce sene kendinden nasıl söz ettirdin?

Sokrat: Bunu yapmak için özel bir çaba sarf etmedim. Yaşadıklarım ve söylediklerim insanları etkilemiş olabilir.

Meraklı Eşek Arısı: İlk başlarda mutlu bir hayat sürdüğünü tahmin ediyorum. Çünkü öğrencilerle tartışıyorsunuz, yeni yeni düşünceler üretiyorsunuz. Bir de tabii senin deyişinle bilgi doğurtuyorsunuz.

Sokrat: Ben, tartıştığım insanların yargılarındaki çelişmeleri ortaya çıkartarak çürütüp, doğruyu bulmalarına yardımcı oluyordum. Her insanın ruhunda uyku durumunda olan genel doğrular vardır. Ben akıl yoluyla bunları o kişinin bilincine çıkmasını sağlıyordum. Çünkü kişi bunların varlığından haberdar değildir. Yani diğer bir deyişle insanın aklında doğuştan var olan bilgiyi doğurtuyordum.

Meraklı Eşek Arısı: Bana Sokrat'ı anlatsana! Sokrat nasıl bir insandı, fiziki özellikleri nelerdi?

Sokrat: Fizik yapı olarak nasıl mıydım? Göbekli, basık burunlu, patlak gözlü bir adam... Göbekli diye en başta söyledim çünkü uzaktan bakanın öncelikle dikkatini çeken kocaman göbeğimdi. Hepsi bu işte... Yeterli mi?

Meraklı Eşek Arısı: Değil, ama ısrarcı olmayacağım. Hazır elime fırsat geçmişken merakımı giderecek diğer soruları soracağım. Mesela filozofça yaşamamanın amacı nedir?

Sokrat: Filozofça yaşamamanın amacı, insanın kendini ve başkalarını sınamak olmalıdır. Ben hep bunu yapmaya çalıştım. Kendimi sınarken, sorgularken sorun yoktu ama başkaları için aynı uygulamayı yaptığımda şimşekleri üzerime çektim.

Meraklı Eşek Arısı: İnsanların başkalarını eleştirmekten hoşlandıklarını, ancak kendileri eleştirildiğinde ise kızdıklarını söyleyebilir miyiz?

Sokrat: Tabii söyleyebiliriz. Eleştirilere karşı insanların verdiği tepkiler de birbirinden farklıdır. Sade bir vatandaş eleştiri karşısında bağırp çağırabilir, belki küfür de edebilir. Makam sahibi olanlar ya da varlıklı kişiler ise kendilerini eleştirenleri yok etmeye varıncaya kadar daha değişik yöntemler deneyebilirler.

Meraklı Eşek Arısı: Kralların, hükümdarların; düşünürleri, şairleri, yazarları hapsedmeleri, işkence yaptırılmaları veya öldürtmeleri bu nedene mi dayanıyor.

Sokrat: Evet. Düşünen kafaları susturursanız, düşünemeyen kafaları kesmenize de gerek kalmaz. Çünkü onlar bırakın düşünmeyi artık konuşmayacaklardır da... İşte o nedenle dikta rejimlerde cezaların infazın halk önünde yapılır.

Meraklı Eşek Arısı: İbret olsun, ders alınsın diye...

Sokrat: İnsanlar korkutularak ders verilmez. Sadece susturulur. İnsanlara ders vermek istiyorsan, iyinin ve kötünün ne olduğunu onlara örnekleriyle göstermeli ve öğretmelisin. Atinalılar çocuklarını yanlış eğitiyorlardı. Hatta eğitmiyorlardı. Oysa aynı Atinalılar at ve köpekleriyle daha fazla ilgileniyorlardı. At ve köpeklerinin terbiyesini düşünen Atinalılara neden çocuklarının eğitimleriyle ilgilenmediklerini sordum.

Meraklı Eşek Arısı: Bu soru onları kızdırmadı mı?

Sokrat: Hem de nasıl kızdırdı! Buna rağmen ben inandığım yoldan ve doğrulardan ayrılmadım.

Meydanlarda, yollarda, çarşı ve pazarda karşılaştığım insanlara “Kendine dair ne biliyorsun? Sen nesen? Hayat nedir, neye yarar? Kendini tanımaya çalış, kendini bilmeyen başka şeyi nasıl bilir?” sorularını yönelttim. Ayrıca, “Kendini tanı, fazileti ara, hayatı incele, sahteliklere tapma” diyerek Atinalıları uyandırmaya çalıştım.

Meraklı Eşek Arısı: Bir insanın neden kendini tanınması gerekiyor? Sen kendini tanıyor muydun?

Sokrat: Ben kendimi biliyordum, tanıyordum. Cehaletimin farkındaydım. Ama bazıları cehaletin pençesinde kıvrandıkları halde bilmediklerini de bildiklerini zannediyorlardı. Benim mücadelem onlarlaydı.

Meraklı Eşek Arısı: Şimşekleri üzerine çekmenin nedeni sadece bunlar olamaz.

Sokrat: Haklısın, o yüzden diğer nedenleri de anlatayım: Varlıklı ailelerin yapacak pek bir işi olmayan çocukları benim yanıma gelirlerdi. İnsanların sorgulanmasını dinlemek hoşlarına giderdi. Benden öğrendiklerini diğer insanlara uygulamaya yani onları sorgulamaya başlarlardı. Bu sorgulananlar onlara kızacakları yerde bana kızdılar. İşte bu yüzden gençleri baştan çıkarmakla beni suçladılar. Ben söyleşide bulduğularımdan Sofistler gibi ücret talebinde bulunmadım. Tersine ister zengin ister fakir olsun herkes bana soru sorabilir ya da yanıt verebilir ve sözlerimi dinleyebilirdi. Bilge olduklarını düşünen ama öyle olmayanları sorguya çektim. Atinalılar bunu çok sevdiler ve eğlenceli buldular.

Meraklı Eşek Arısı: Bir de daha önce de bahsettiğin din konusu vardı.

Sokrat: Şehrin tanrılarına inanmadığım onların yerine başka tanrılar koymak istediğim ve böylece gençliği zehirlediğim suçunu bana yüklediler. İçimdeki ilahi ses bana Tanrının tek yani bir olduğunu söylerken onların çok tanrılı din anlayışını nasıl benimserdim?

Meraklı Eşek Arısı: Onların tanrılarına inanmasan da inanıyormuş gibi yapabilirdin.

Sokrat: Yapamazdım. Bir yandan öğrencilerime her ne pahasına olursa olsun doğruyu, iyiyi savunmalarını ve aramalarını söylerken; diğer yandan bu söyleme kendim aykırı davranamazdım. Ben doğruların peşindeydim. Ölmek ya da mahkûm olmak benim umurumda değildi.

Meraklı Eşek Arısı: Kendinle çelişmekten kaçınmışsın.

Sokrat: İnanmayıp da inanıyormuş gibi görünseydim, dürüst davranmamış olurum. Dürüst insan ölmek ya da yaşama şansını hesaplamaz. Onun yapması gereken şey bir davranışta bulunurken, o davranış doğru mu yoksa eğri mi diye sorgulamalı ve iyi bir insan olarak mı yoksa kötü bir insan olarak mı hareket ettiğini bilmelidir.

Meraklı Eşek Arısı: Sonra?

Sokrat: Sonra, biri mahkemeye beni suçlayan bir dilekçe verdi. Mahkemeye çıktım. Bu kişi, dedi ki "Sokrates suçludur, çünkü gençliği yozlaştırmıştır ve devletin inandığı tanrılara değil, ama bunların yerine başka tinsel varlıklara inanmaktadır." Bu kişinin yalan söylediğini mahkemede yargıçların önünde kanıtladım. Ama gene de değişen bir şey olmadı. Tabii suçlamalar sadece bununla sınırlı değildi.

Meraklı Eşek Arısı: Dahası da mı var?

Sokrat: Evet, var. Bazıları beni sözcüklerle oynayarak ahlâkı ve devleti yıkmaya çalışan biri olarak tanımlamışlardı. Kötü, yalancı ve her işe burnunu sokan biri olduğumu; eğriyi doğru gibi göstermeye çalıştığımı iddia edenler de vardı.

Meraklı Eşek Arısı: Mahkeme sırasında tutuklu olarak mı yargıldın?

Sokrat: Hayır, tutuklu değildim. Mahkeme karar verdikten sonra tutuklandım.

Meraklı Eşek Arısı: Mahkemede kendini savunmuş olmalısın.

Sokrat: Tabii savundum. Üstelik beni şikâyet eden kişinin adı bir yalancı olduğunu da kanıtladım.

Meraklı Eşek Arısı: Buna rağmen neden karar aleyhinde çıktı?

Sokrat: Mahkemenin başında benim suçsuzluğuma karar verecek yargıç sayısı daha fazlaydı. Ancak bunların bir kısmı benim savunmamdan olumsuz yönde etkilendi. Daha doğrusu haykırdığım gerçekler işlerine gelmedi.

Meraklı Eşek Arısı: Şöyle dediğini bir yerde okumuştum: "Atinalılar, ister Anitus'u dinleyin ister dinlemeyin, ister beni bırakın ister bırakmayın, ama ne yaparsanız yapın birçok kez ölmem gerekse bile yolumu hiçbir zaman değiştirmeyecek olduğumu anlayın."

Sokrat: Evet söyledim. Hatta şunları da ekledim: "Eğer insanları öldürerek birinin kötü yaşamlarını kınamasının önüne geçebileceğinizi sanıyorsanız, yanılıyorsunuz; bu kaçış yolu ne olanaklı ne de onurludur; en kolay ve en soylu kurtuluş yolu başkalarını ortadan kaldırmaktan değil ama kendini geliştirmekten geçer. Çünkü eğer beni öldürürseniz, gerçi bunu söylemek tuhaf olsa da, tanrı tarafından devletin başına sarılmış benim gibi bir başkasını daha kolay kolay bulamayacaksınız. Devlet büyük ve soylu bir at gibidir ki, tam bu büyüklüğünden ötürü devimlerinde ağırdır ve onu rahatsız edecek atsineği gibi bir şeye gereksinimi vardır."

Meraklı Eşek Arısı: Karar nasıl çıktı?

Sokrat: Mahkeme oylama yaptı ve suçlu buldum. Suçlayan oyların sayısı 281, aklayanlarınki 220'dir. Yani mahkemeye şikâyet dilekçesi verenin benim için istediği idam cezasına çarptırıldım.

Meraklı Eşek Arısı: Bu cezaya çarptırılacağını tahmin ediyordun mu?

Sokrat: Evet, sonucun böyle çıkmasını bekliyordum.

Meraklı Eşek Arısı: Mahkeme sırasında ya da tutukluluk döneminde kurtulma veya kaçma imkanın yok muydu?

Sokrat: Vardı. Yargılanmamın başında suçumu kabul edip özür dileseydim, bağışlanabilirdim. Bunu yapmadım. Duruşma sırasında ise para cezası verilmesini isteyebilirdim ama işim yoktu ki param olsun! Sürgün talebinde bulunabilirdim. Bulunmadım, sürgün gitmeyi kabul etseydim, gittiğim yerde hiç konuşmamam yani çenemi tutmam gerekecekti. Bunu yapabileceğimi sanmıyordum. Çünkü doğru bildiğim bir şeyi insanlara anlatmaktan geri duramazdım.

Meraklı Eşek Arısı: Başka seçenek kalmadığına göre, bu durumda mahkeme ya beraat ya da ölüm cezası verebilecekti.

Sokrat: Evet öyle. Karardan sonra son bir seçenek daha ortaya çıktı, onu söyleyeyim: Hapisten kaçmak. Hatırlı dostlarım, tanıdıklarım vardı. Onlar beni hapisshaneden kaçırmayı tekli ettiler, kabul etmedim. Aslında kaçmama yönetimin de göz yumacağı bir gerçektir.

Meraklı Eşek Arısı: Neden kaçmadın?

Sokrat: Hapisten kaçma imkanım olmasına rağmen bunu yapmadım. Bu konuda çok da teklif aldım ve hepsini geri çevirdim. Çünkü yaşadığım toplumda geçerli olan kanunlara uymalıyım. Aksi takdirde suç işlemiş olurum.

Meraklı Eşek Arısı: Sokrat, bu konuda birkaç sorum daha olacak. Ancak istersen bu soruları sonraki sohbeta bırakalım. Bugünü karının hapisshanedeki bir ziyareti sırasında sana dediklerini anlatarak kapatalım mı?

Sokrat: Anlatayım. Karım ağlayarak "Suçsuz yere öldürüyorlar seni" dediğinde ona "İyi de suçlu yere öldürülsem daha mı iyi olacaktı?" Diye cevap verdim. Hoşça kal Meraklı Eşek Arısı!

Meraklı Eşek Arısı: Güle güle Sokrat!

